

Vilepuhumine pole pealekaebamine

Eestis räägitakse vilepuhumisest tihti kui pealekaebamisest, kuigi tegemist on avalikku huvi teeniva väärkäitumisest teavitamisega. Seda suhtumist on vaja muuta, leiab ühingu Korruptsioonivaba Eesti arengukoordinaator Carina Paju.

Vabaühendus Korruptsioonivaba Eesti otsustas, et sel aastal jääb välja andmata korruptsioonivastase teo auhind, sest väärilist nominenti ühingu liikmed ei leidnud. Kuigi nominente esitati, leiti, et 2018. aasta jooksul polnud kahjuks ühtegi eraldiseisvat algatust, mis kriteeriumid täitnud oleks.

Ühingu liikmete poolt ellu kutsutud konkursi eesmärk on tunnustada mõnd tegu, isikut või organisatsiooni, mis või kes on oluliselt laiendanud korruptsioonialast arutelu, toonud kaasa uuendusi korruptsiooniennetuses, muutnud organisatsiooni või valdkonna korruptsioonivabamaks.

Meie otsus aga ei peegelda seda, et tähelepanu vajavaid teemasid pole. Vastupidi – näiteks oli valikukomisjonis arutlusel väärkäitumisest teavitamine ehk nn vilepuhumine. Eestis räägitakse sellest tihti kui pealekaebamisest - jättes siinkohal kõrvale oluliselt ebameeldivamad ja halvustavamad väljendid.

Negatiivne kõneviis peegeldab, et me ei oska ühiskonnana veel eristada sõnumit sõnumitoojast. Meie kõigi huvides on, et avalik huvi oleks kaitstud, ning kui keegi juhib tähelepanu võimalikule rikkumisele, on meie ülesanne see kiirelt lahendada, mitte otsida teavitaja tegevuse tagamõtteid.

Kindlasti väärrib kriitikat Danske Banki vilepuhuja nime avaldamine Eesti ajakirjanduses, mis on vastuolus teavitajate kaitse printsiipidega. Väärkäitumisest teavitamine on inimestele enamasti väga raske otsus, sest kaalul võivad olla nii isiklik kui professionaalne maine, töökoht või karjäär, ning mõnel juhul isegi turvalisus. Irooniline on, et vilepuhuja isiku avaldanud inimestele rakendus ajakirjanduslik allikakaitse, kuid vilepuhuja sarnase kohtlemise osaks ei saanud.

Probleem pole muidugi vaid ajakirjanduslikus käsitlemises. Eesti ametivõimud ei vastanud kuidagi Danske Banki vilepuhuja soovile saada kaitset, mis omakorda peegeldab septembrikuist valitsuse otsust mitte toetada ELi liidu õiguse rikkumisest teavitajate kaitse direktiivi eelnõu.

On viimane aeg muuta Eesti riigi suhtumist väärkäitumisest teavitajatesse: tegu on väärtuslike tunnustajatega, kes on oma tegudega üles näidanud julgust avaliku huvi eest seista ning kelle õigused peavad olema tagatud. Inimõiguste nädalal on igati paslik toonitada, et vilepuhujatele tuleb tagada seaduslik kaitse ning mitte võimaldada nende mustamist.